

خانه شیشه‌ای به عشق لایک

لزوم جرم‌انگاری برخی از مصادیق در فضای مجازی

گزارش

سمیه افشین‌فر
خبرنگار

بیشتر افراد نسبت به رعایت «حریم خصوصی» خود حساسیت دارند اما بسیاری از همین افراد در مورد زندگی فردی دیگران کنجکاوی‌هایی از خود نشان می‌دهند، «سلبریتی‌ها» جزو گروه‌های مورد علاقه مردم هستند که سرک کشیدن در زندگی آنها برای مردم جذاب است و هر فیلم و تصویر یا عمل و عکس‌العملی از آنها مخاطب را تحت تأثیر قرار می‌دهد بنابراین به بررسی این موضوع پرداخته‌ایم که آیا حریم شخصی این افراد با افراد عادی جامعه یکسان است؟ یا به عبارتی افراد شناخته شده می‌توانند در هر قسمت و هر نوعی که مایلند گوشه‌هایی از زندگی شخصی خودشان را در معرض دید عموم قرار دهند؟

افراد باید حریم خصوصی خود را مشخص کنند و هیچ‌گاه اطلاعات حریم خصوصی خود را منتشر نکنند و به حریم خود و افرادی که در حریم‌شان هستند لطمه‌ای وارد نکنند. گاهی حتی انتشار یک عکس دسته‌جمعی یا دوستان که برای خودمان خوشایند است برای دیگر حاضران در تصویر چندان خوشایند نیست

مدارک هویتی را منتشر نکنید

آسیب وجود دارد، افزایش سواد رسانه‌ای عمومی و افزایش سطح آگاهی‌های عمومی است تا افراد جامعه یاد بگیرند در این فضا بهتر از خودشان محافظت کنند. «وصالی پیشنهاد می‌دهد: «افراد باید حریم خصوصی خود را مشخص کنند و هیچ‌گاه اطلاعات حریم خصوصی خود را منتشر نکنند و به حریم خود و افرادی که در حریم‌شان هستند لطمه‌ای وارد نکنند. گاهی حتی انتشار یک عکس دسته‌جمعی خوشایند نیست که برای خودمان خوشایند است برای دیگر حاضران در تصویر چندان خوشایند نیست. مسأله بعدی این است که به هیچ‌عنوان اطلاعات شناسنامه‌ای مثل تصویر شناسنامه یا کارت ملی را در فضای مجازی منتشر نکنید چرا که موجب سوءاستفاده می‌شود. به طور کلی انتشار هر چیزی مربوط به حریم خصوصی نشان می‌دهد که فرد از درایت کافی برای مدیریت حضور خود در فضای مجازی برخوردار نیست.»

مدیرعامل انجمن سواد رسانه‌ای ایران نیز در پاسخ به این سؤال که با توجه به متفاوت بودن حریم خصوصی افراد مختلف آیا این موارد نباید قانونمند شود، می‌گوید: «وقتی منظور از رسانه، رسانه‌های رسمی باشد می‌توانیم از قانونمند شدن حرف بزیم اما وقتی بحث شبکه‌های اجتماعی است چون ذات این فضا در اختیار ما نیست، امکان قانونمند کردن آن را نداریم بنابراین می‌بینیم که یک سری مصادیق جرم‌انگاری داریم و به جز آن مصادیق جرم‌انگاری، پلیس فضا فقط در مورد شکایات اقدام می‌کند اما معلوم نیست کاری که فرد با زندگی خودش انجام می‌دهد و صدماتی که متوجه او خواهد شد و حتی ممکن است به آبروی او صدمه بزند چه می‌شود! زیرا پلیس فتا وقتی اقدامی انجام می‌دهد که فرد شکایت رسمی مطرح کند در غیراین صورت تا زمانی که جرمی اتفاق نیفتد قانون هم به این موضوع ورود نکرده است. هرچند در برخی از کشورها برای فعالیت سلبریتی‌ها قوانینی وضع کرده‌اند که اگر از خودشان تصاویری منتشر کردند که غیرواقعی و مخدوش شده است، جرم محسوب شود و باید توضیح دهند اما در برخی موارد قانون در این حوزه مسکوت مانده است. بنابراین مهم‌ترین ابزاری که برای مقابله با این

سلبریتی کیست؟

مدیرعامل انجمن سواد رسانه‌ای ایران معتقد است «سلبریتی شخص مشهوری است که در زمینه‌های مختلف مانند موسیقی، ورزش، سیاست، سینما، تلویزیون و... مورد توجه رسانه‌ها و مردم قرار دارد. بنابراین سلبریتی شخصی است که مردم او را از جنبه‌های گوناگون مانند سبک لباس پوشیدن، مدل مو، مدل آرایش، سبک زندگی و حتی ازدواج‌ها و دوستی‌هایی که دارند مورد توجه قرار می‌دهند. این روزها هم با ظهور فضای مجازی زندگی افراد مشهور اعم از شخصیت‌های سیاسی، فرهنگی و ورزشی پیش از گذشته زیر ذره‌بین قرار گرفته است، زندگی هر فردی که زیر ذره‌بین مردم باشد، کوچک‌ترین تلاطمی در جریان روند زندگی‌اش با واکنش‌ها و آوازش مواجه خواهد شد؛ اتفاقی که متأسفانه این روزها با پررنگ‌تر شدن فضای مجازی که همواره جریان‌های مختلف را با آب و تاب زیادی به مخاطبان عرضه می‌کند، شاهد هستیم.»

طمع تمایل به شناخته شدن

لیلا وصالی مدرس دانشگاه، با اشاره به اینکه چهره‌های مشهور برای مردم شناخته شده‌اند و پراثر تعامل‌های مستمر و کنشگری با مردم و افکار عمومی توانسته‌اند چنین جایگاهی را در جامعه کسب کنند، تأکید می‌کند: «سلبریتی‌ها تمایل زیادی به ارتباط با مردم دارند. این موضوع در رسانه‌های رسمی با توجه به قوانین و قواعد آن کنترل شده است اما زمانی که وارد شبکه‌های اجتماعی می‌شویم با توجه به اینکه قوانین کامل و مشخصی در این فضا وجود ندارد، ممکن است مرزهایی را که باید برای کنشگری در این فضا رعایت شود به درستی رعایت نکنیم یا اصلاً این مرزها را نشناسیم بخصوص اینکه هر چه افراد در سنین پایین‌تر وارد فضای مجازی می‌شوند، این مرزها برایشان ناشناخته‌تر است و به طمع تمایل به شناخته شدن در این فضا اطلاعات بیشتری از خودشان به اشتراک می‌گذارند. در حقیقت همین موضوع اطلاع از نقاط مخفی اطلاعاتی - غیررسمی که از سلبریتی‌ها منتشر می‌شود برای مردم جذابیت زیادی دارد. ما به سلبریتی‌ها علاقه‌مند می‌شویم چون احساس می‌کنیم با آنها زندگی کرده‌ایم و جزئیات زیادی از زندگی آنها می‌دانیم.»

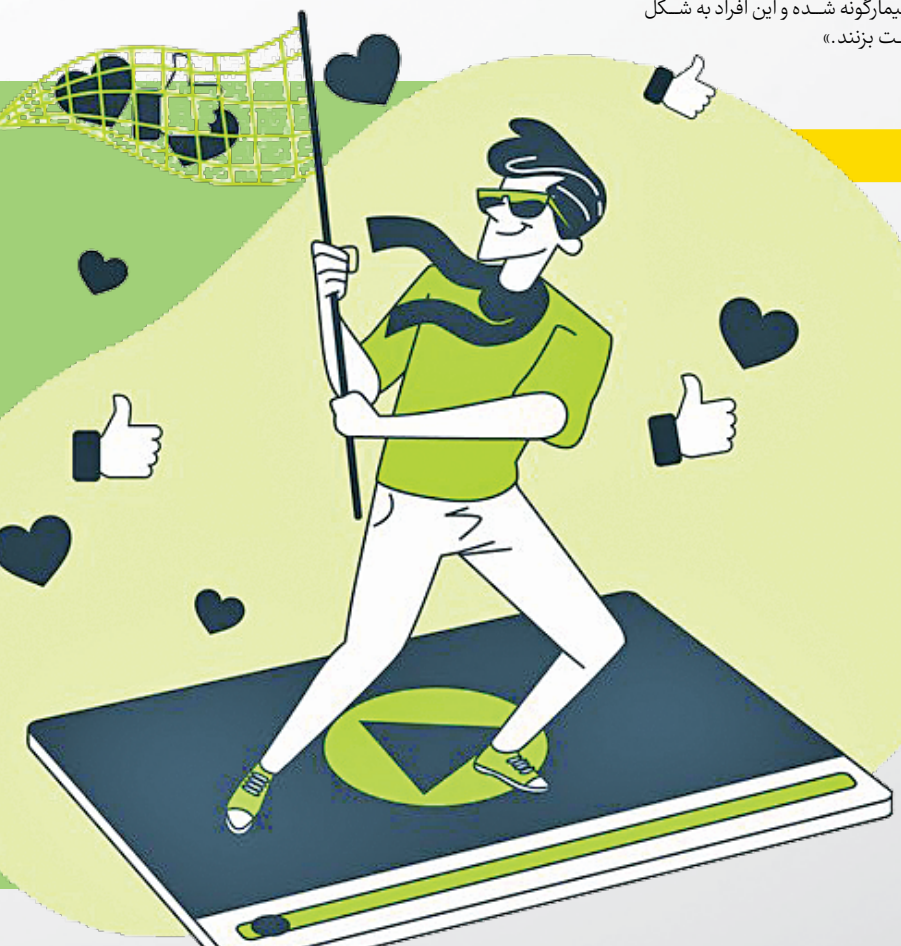

بیشتری در اختیار مردم قرار دهد، چون تعامل او با انسان‌ها را بیشتر می‌کند و باعث می‌شود افراد بیشتری در مورد جزئیات زندگی او چه به صورت مثبت و چه به صورت منفی نظر دهند. «عضو هیأت علمی دانشگاه علامه طباطبایی با بیان اینکه برای سلبریتی‌ها مورد توجه بودن نسبت به فراموش شدن یا مورد توجه نبودن حس بهتری ایجاد می‌کند، می‌گوید: «برای همین این افراد به پهنه‌های مختلف حتی با دعوای زگری سعی می‌کنند خودشان را در معرض دید مخاطبان قرار دهند و مخاطبان‌شان را افزایش دهند و اصطلاحاً لایک بگیرند، تا جایی که ممکن است این نیاز به جلب توجه و افزایش توجه مخاطب بیمارگونه شده و این افراد به شکل افراطی به این کار دست بزنند.»

تعریف کاملی از حریم خصوصی وجود ندارد

نه بر خلاف عفت عمومی است و نه نظم عمومی را مختل می‌کند اما زمانی که نظم و عفت عمومی جریحه‌دار می‌شود یا نشر اکاذیب باشد در این موارد دادستان وارد می‌شود و قابل پیگیری است. «دکتر جابری معتقد است بیشتر سلبریتی‌ها و افراد شناخته شده به قصد افزایش مخاطبان و همراه کردن افکار عمومی اقدام به انتشار مسائل شخصی خود در فضای مجازی می‌کنند: «در قوانین ایران تعریف کاملی از حریم خصوصی وجود ندارد. به طور مثال، در اصل اشاره شده که در اصل ۲۵ و ۲۲ قانون اساسی به این موضوع شده بازرسی و نرساندن نامه‌ها، ضبط و فاش کردن مکالمات تلفنی، افشای مخاربات تلگرافی و تلکس، سانسور، عدم مخایره و نرساندن آنها، استراق سمع و هرگونه تجسس مگر به حکم قانون ممنوع است. مواردی از توجه به حریم شخصی در قوانین عادی هم وجود دارد که مهم‌ترین آن ماده ۱۰ قانون مسئولیت مدنی مصوب سال ۱۳۳۹ است. در این ماده عنوان شده که هرکس بدون مجوز قانونی، عمداً یا در نتیجه بی‌احتیاطی به جان یا سلامتی یا مال یا آزادی یا حیثیت یا شهرت تجارتنی یا به هر حق دیگر که به موجب قانون برای افراد ایجاد شده لطمه‌ای وارد کند که موجب ضرر مادی یا معنوی دیگری شود مسئول جبران خسارت ناشی از عمل خود است و دادگاه پس از رسیدگی و ثبوت امر او را به جبران خسارت‌های مزبور محکوم می‌کند.»

دکتر عصمت‌الله جابری قاضی دادگستری که سال‌ها در حوزه جرایم رایانه‌ای فعالیت داشته در مورد حمایت قانون از افرادی که مسائل شخصی خودشان را نشر می‌دهند، می‌گوید: «وقتی فردی مسائلی از حریم خصوصی‌اش را منتشر می‌کند تا زمانی که این حریم خصوصی برخلاف اخلاق عمومی نباشد و عفت عمومی جامعه جریحه‌دار نشود از نظر قانونی مشکلی ندارد اما گاهی کسی با همسرش شوخی می‌کند و آن را در فضای مجازی منتشر می‌کند که ممکن است از نگاه افکار عمومی این شوخی توهین به زنان تعبیر شده و باعث جریحه‌دار شدن عفت و اخلاق عمومی شود یا اخلاق حسنه را زیر سؤال ببرد. در این جا قانون به دو شکل وارد می‌شود یا ممکن است مدعی العموم وارد شود یعنی دادستان به دادسرای ویژه گزارش می‌دهد که این مورد را پیگیری کنید یا شما به‌عنوان شهروندی از جامعه می‌گویید که این عمل ترویج بی‌اخلاقی است و شکایت می‌کنید و دادستان پیگیری می‌کند و بدون اینکه شما بخواهید و رضایت دهید یا ندهید موضوع دنبال می‌شود. پس نتایج اخبار خصوصی به طور کلی از منظر قانون

اطلاعات بیشتر یعنی آسیب بیشتر

به هر حال حریم خصوصی افراد عادی با سلبریتی‌ها متفاوت است، چون سلبریتی‌ها بر حسب تمایل خودشان در فضای مجازی وارد موضوعات گوناگون می‌شوند، حتی گاهی خودشان یا مخاطبان‌شان از حاشیه‌سازی استقبال می‌کنند و این موضوع از منظر جامعه‌شناسی و روانشناسی قابل بررسی است. بنابراین باید بپذیرند که گروهی وارد حریم شخصی آنها می‌شوند هر چند این کار نادرست باشد. اما به گفته مدیرعامل انجمن سواد رسانه‌ای «افراد باید بدانند هر اندازه جزئیات بیشتری از زندگی‌شان را در شبکه‌های اجتماعی منتشر کنند، بیشتر در معرض آسیب قرار دارند. گاهی فاش شدن زندگی خصوصی افراد تا حدی برای آنها گران است که دست به کارهای خطرناکی می‌زنند و این نشان دهنده این است که هر چیزی از افراد نباید منتشر شود و هر چه اطلاعات بیشتری در شبکه‌های مجازی از خودشان منتشر کنند، بیشتر در معرض خطر و آسیب قرار دارند چون با انتشار هر بخشی از زندگی شخصی در واقع نقاط ضعف و قوت‌تان را بیشتر در معرض دید عموم قرار داده‌اید و این مانند یک تیغ دولبه است که یا شناخت جزئیات بیشتر محبوبیت‌تان را افزایش می‌دهد یا مخاطراتی ایجاد می‌کند که باعث سوءاستفاده از اطلاعات فردی‌تان می‌شود.»